

Olav Anders Øvrebø og Hallvard Moe

Nettmedier og offentligheten

Vox Publicas netthøring om NRK-plakaten

Abstract

The world wide web conveys prospects for a diverse public sphere in which many people can participate. Analysing experiences from an «online public hearing» and web debate about the future of the public service broadcaster NRK, the authors discuss how web genres and web media are changing the public sphere, the obstacles we face, and how the democratizing potential of the web can be met.

Keywords

- Internet
- public debate
- public sphere
- NRK
- Vox Publica

Nettutviklingen har åpnet muligheter for en mer mangfoldig offentlighet der flere kan delta. Med utgangspunkt i erfaringer fra et forsøk med en åpen netthøring om NRKs framtid, diskuterer denne artikkelen hvordan nettsjangerer og -medier er i ferd med å endre offentligheten, hvilke hindre vi møter, og hvordan nettets demokratiserende potensial kan innfris.

Innledning

Sommeren 2007 arrangerte nettmagasinet Vox Publica en nettdebatt om Kultur- og kirke departementets forslag til ny allmennkringkastingsplakat for NRK.¹ Initiativet falt sammen i tid med departementets tradisjonelle høring. Ideen til en slik «åpen netthøring» var motivert av kulturminister Trond Giskes ønske om en «bredest mulig deltakelse i diskusjonen om [...] NRKs allmennkringkasteroppdrag» (Vox Publica 2007a). Initiativet ble ytterligere aktualisert av at Giskes utspill ikke ble fulgt opp av noe eget nettopplegg fra departementets side.

Vox Publica (www.voxpublica.no) gis ut av Institutt for informasjons- og medievitenskap ved Universitetet i Bergen og har demokrati, ytringsfrihet og rettsstat som temaområder. En av magasinet oppgaver er å reflektere over mediernes betydning på disse områdene, og dette gjøres både i analytiske bidrag og i egen praktisk utprøving av nettsjangeres muligheter og begrensninger. Magasinet har i tråd med dette tatt opp spørsmål knyttet til debattkultur og utvikling av offentligheter på nettet ved flere anledninger (Nærland 2007; Chervel 2007).

NRK-høringen var en god anledning til å utforske nettets potensial som debattkanal. Den foreslåtte allmennkringkastingsplakaten var et helt nytt verktøy i styringen av landets største kulturinstitusjon, og medførte en tiltrengt oppdatering av NRKs oppdrag. Dette var også første gang institusjonens tilbud på nye medieplattformer ble underlagt grundig politisk debatt. Her var et tema det var viktig å få belyst fra så mange vinkler som mulig. Mye av debatten ville etter alt å dømme dreie seg om NRKs framtidige rolle i en offentlighet der nettaktører blir stadig viktigere. For redaksjonen var utgangspunktet et ønske om å bidra til denne debatten. Men netthøringen ga også mulighet til å belyse noen helt sentrale spørsmål knyttet til hvordan nettet som debattarena er med på å endre offentligheten. Spørsmålene dreier seg om kvalitet og deltakelse i nettdebatter, og om nettets funksjon i offentlighetens struktur: Hvordan kan en legge til rette for god nettdebatt? Hvordan fungerer samspillet mellom ulike mediekanaler, på og utenfor nettet?

Denne artikkelen diskuterer disse spørsmålene med netthøringen som eksempel. Målet er å belyse aktuelle endringsprosesser i offentligheten med et eksempel som skulle ha særlig relevans for medieforskere. Vi starter med å se på kriterier for god offentlig debatt på nettet, og faktorer som kan tenkes å påvirke denne kvaliteten. Deretter drøfter vi erfaringene med netthøringen i lys av dette spørsmålet. Vi viser hvilke faktorer som er sentrale for et nettstedets funksjon som forum for offentlig debatt. Dette leder til en diskusjon av offentlighetens struktur, og nettets plass i denne. Disse innsiktene kobles så sammen med vårt eksempel. Netthøringen illustrerer hindringer for en velfungerende nettoffentlighet, og peker på konkrete tiltak som kan virke forbedrende.

Internett og kvaliteten på offentlig debatt

Hvis offentligheten er stedet der samfunnsmedlemmer møtes for å diskutere hvordan samfunnet skal styres, er det medienes oppgave å spre relevant informasjon til offentligheten og å legge til rette for debatt. Den første oppgaven er rettet fra sentrum til periferi, den andre fra periferi til sentrum (for eksempel Habermas [1992] 1996:354ff).

Internett bringer både trusler og løfter for demokratiet. For noen representerer nettet en global forbrukerkultur som truer nasjonale bånd som er nødvendige for deltakelse i et demokratisk samfunn. For andre muliggjør internett en vitalisering av demokratiet, for eksempel gjennom utstrakt bruk av elektronisk stemmegiving, eller i form av direkte kontakt mellom borgerne og deres representanter. Slike motstridende syn preger også diskusjoner om internett og offentligheten.

Begge syn har som utgangspunkt at internetteknologien legger til rette for mediert dialog. Fra det utgangspunktet vurderes imidlertid konsekvensene for offentligheten ganske ulikt. Med en argumentasjon som gjenspeiler grasrotaktivister som i de første tiårene av 1900-tallet kjempet for toveis radio og fjernsyn, hevdet optimistene at internett kan revolusjonere vilkårene for deltakelse. Dan Gillmor mener for eksempel vi kan oppleve «a renaissance of the notion, now

threatened, of a truly informed citizenry» (Gillmor 2004:xviii; Kline og Burstein 2005). For første gang er det praktisk mulig for hvem som helst å nå ut til hele verden med meninger i en offentlig samtale mellom likeverdige. Rollen som taler er ikke lenger reservert noen få eksperter. Resultatet er en mer demokratisk offentlighet der nye stemmer slipper til.

Andre tolker situasjonen mer pessimistisk. Ifølge Andrew Keen er vi vitne til en hyllest av amatører som fører oss helt galt av sted:

The cult of the amateur has made it increasingly difficult to determine the difference between reader and writer, between artist and spin doctor, between art and advertisement, between amateur and expert. The result? The decline of the quality and reliability of the information we receive, thereby distorting, if not outrightly corrupting, our national civic conversation (Keen 2007:27).

Både de optimistiske og de pessimistiske representantene gjør antakelser om kvaliteten på den offentlige debatten på internett. En slik vurdering er nødvendig for i neste omgang å kunne si noe om hvordan nettet innvirker på offentlighetens struktur. Men for å komme et steg unna både utopier og dystopier hjelper det med empiriske erfaringer. Slike har etter hvert blitt samlet gjennom år med debatter og meningsytringer på nettet enten det er i ulike fora, i blogger, i wikier eller i kommentarfeltet under nettavisers journalistiske artikler. I tillegg til å bygge på andre undersøkelser, vil vi trekke på våre erfaringer med netthøringen om NRK-plakaten for å diskutere hvordan en kan legge til rette for deltakelse og god nettdebatt.

Denne interessen krever en definisjon av «god». I utgangspunktet må vi stille de samme kravene til nettdebattens kvalitet som vi gjør i offentlig debatt generelt (Skogerbø og Winsvold 2008). På den ene siden kan vi ikke forvente at alt minner om kronikker i kvalitetsaviser (Hjelseth 2009). På den annen side er langt fra alt som foregår på nettet ment for offentligheten, selv om det er offentlig (Shirky 2008:90). Da trenger vi noen spesifikke vurderingskriterier.

Et utbredt ideal for offentlighetens funksjon finner vi innen deliberativ demokratiteori. Slike teorier har de siste tiårene blitt stadig viktigere på en rekke fagfelt – også forskning på mediert offentlig debatt. En viktig årsak er at deliberativ demokratiteori tilskriver offentligheten en sentral rolle i demokratisk styring. En annen årsak kan være at det mest kjente bidraget til offentlighetsteori – Habermas' historiske analyse av den borgerlige offentligheten fra 1962 – har blitt videreutviklet innenfor dette teorifeltet.² Et operasjonalisert offentlighetsideal fra deliberativ demokratiteori kan deles i tre: En del for deltakerne, en for tema og en for kommunikasjonens form (Peters 1994:46–47; også Wessler 2008:3–5). For det første kreves likhet og gjensidighet: Alle har lik rett til å komme til orde, og alle har plikt til å høre på hverandre. For det andre kreves åpenhet og tilstrekkelig kapasitet: Offentligheten skal være åpen for alle tema, og relevansen til hvert bidrag er ikke forutbestemt, men bestemmes i den offentlige sfæren. Tilstrekkelig kapasitet handler om evnen til å gi hvert tema en rimelig behandling. For det tredje tilsier idealet at meninger begrunnes, og at deltakerne aktivt engasjerer seg i andres innspill på en redelig måte.

Et slikt ideal gjør det mulig å anerkjenne maktdimensjoner og grunnleggende ulikheter mellom deltakere (for eksempel Brady 2004). Idealet har imidlertid sine begrensninger når det brukes i analyser av medieinnhold. Særlig kan det føre til at vi overser alt som ikke er argumentativ diskusjon av formelle politiske saker. I så fall klarer vi ikke gripe mediernes roller for meningsdannelse og konstruksjonen av identiteter i offentligheten (for eksempel Dahlberg 2005a). Dette er også relevant for vår diskusjon: Nettdebattene har ofte en friskere tone enn debatter i andre fora. Men en uformell, frisk stil står i seg selv ikke i motsetning til kvalitetskravene nevnt over (se for eksempel Graham 2008 for metodisk diskusjon). Med et slikt utgangspunkt er det mulig å peke på noen faktorer som kan virke inn på debattkulturen, og dermed diskusjonens kvalitet. Disse handler om størrelsen på, tilretteleggelsen av og styringen med debattene.

Et nettstedets størrelse synes å ha store konsekvenser for debatten. Nettsteder med et stort antall brukere, som mange norske nettaviser, kan regne med høy deltakelse. Mange av nettavisene lar brukere kommentere artikler. Det er ikke uvanlig at enkeltartikler i de store nettavisene får over 100 kommentarer i løpet av få timer. Med en slik flom av synspunkter er det vanskelig for brukere å utvikle relasjoner over tid til andre brukere, og deres stil og argumentasjonsmåte. Dermed blir det vanskelig for brukerne å utvikle et fellesskap som deler samme mål – for eksempel om sammen å dyrke fram en debattkultur preget av likhet for alle deltakere og gjensidighet samt åpenhet for ulike syn som begrunnes og imøtegås på en redelig måte.

Motsatsen er mindre nettsteder som enkelte godt besøkte blogger. Her er antall deltakere mindre, og over tid kjenner den enkelte bruker igjen mange av de andre aktive brukerne. På sitt beste kan det her utvikles et fellesskap der «faste gjester» sørger for en god kommunikasjonsform, inkludert åpenhet for andres argumenter. Ofte er blogger sentrert rundt noen få avgrensede temaer, noe som øker sjansene for at deltakerne bringer med seg dybdekunnskap og begrunnede synspunkt. Men samtidig er det ingen tvil om at disse bloggene har et svært lite publikum sammenlignet med for eksempel nettaviser. Dette er et grunnleggende, men viktig poeng hvis vi er interessert i endringer av offentlighetens struktur. Det en tjener i størrelse, oppmerksomhet og mulig gjennomslagskraft, tapes i oversiktighet og dybde (for eksempel Albrecht 2006).

Kvaliteten på debattene kan i noen grad styres av det journalistiske arbeidet. Den redaksjonelle vinklingens påvirkning på debatt deltakelsen og innholdet i debatten drøftes av Nærland (2007), med erfaringer fra Dagbladet.no:

Det er ganske tydelig at debattene på sakene ikke blir bedre enn journalistikken. Og der ligger det en kontinuerlig utfordring for oss som skriver. Noen av seksjonene våre sliter med å få diskusjonene til å bli gode, og enkildesaker og ren personjournalistikk fungerer dårlig som debattsaker. Sakene som ser ut til å gi de beste diskusjonene er drøftende saker, saker som tar opp fenomener, ikke personer, og som evner å vise fram flere sider av et sakskompleks (Nærland 2007; også Baldersheim 2009).

Altså påvirkes debattkulturen mer eller mindre direkte av det journalistiske nivået.

Videre har styringen av debattene innvirkning. Studier har vist at design, inklu-

dert moderatorpraksiser, har betydning for hvordan en nettarena som diskusjonsforum blir brukt (for eksempel Edwards 2002; Ihlebæk og Ytreberg 2009; Jensen 2003; Wright og Street 2007). Modereringen bør være konsekvent og nøyaktig – uansett om det dreier seg om forhåndsgodkjenning av innlegg eller overvåking i etterkant. De fleste norske etablerte mediens nettkanaler har lagt seg på en linje der publikumsdeltakelse i form av kommentarer, innlegg i fora osv. publiseres uten forhåndskontroll av redaksjonen. Dette er kontroversielt og debatteres med jevne mellomrom i og utenfor mediens organisasjoner (for eksempel Aabø 2007; Øy 2007; Omdahl 2008). Det er også vanlig å tillate at debatt deltakerne ytrer seg under psevdonym. Denne linjen forsvares gjerne med at barrierene for å delta i offentlig debatt bør være så lave som mulig (Thoresen 2007; Øgrim 2007). En motsatt strategi vil være forhåndskontroll og leserbrevredigering. Det finnes imidlertid alternativer.

Enkelte nettaviser forsøker å finne andre måter å styre debattkulturen på nettet på. Dagbladet.no kan tjene som eksempel: Nettstedet benytter et teknisk system for prioritering av leserkommentarer som inneholder flere elementer. Brukere som har registrert seg får automatisk plassert sine kommentarer høyt opp på listen. I tillegg kan brukerne påvirke prioriteringen ved å stemme opp gode kommentarer, og redaksjonen kan også premiere kommentarer de synes er særlig gode (Thoresen 2007). Tanken er at kommentarene som står øverst på listen har størst sannsynlighet for å bli lest. Bidragsyttere som gang på gang ender på bunnen av listen kan i beste fall innordne seg, i verste fall gå lei og gi opp. Likevel gjenstår problemer med disse debattene med meget høyt antall deltakere. Debattene er fortsatt vanskelige å orientere seg i, og det er foreløpig for tidlig å si hvor velfungerende den tekniske prioriteringen er.

Slike systemer er åpenbart inspirert av noen av nettets mer kjente eksempler på «fagfelle vurdering» av debatter, som IT-nettstedet Slashdot. Her er det utviklet et sinnrikt system for rangering av brukernes kommentarer til nyheter. Moderatorene – de som vurderer innleggene og styrer debatten – velges blant brukerne på bakgrunn av en rekke kriterier (Benkler 2006:77–78). En moderator må være fast bruker, ønske å være moderator, og få gode skussmål fra andre moderatorer for kommentarene sine. Når moderatoren er valgt, kan hun eller han gi karakterer til de andre brukernes kommentarer. Dette avgjør så hvor høyt opp på listen disse kommentarene vises. Systemet er altså utformet med tanke på å fordele makt til alle brukere.

At brukerne selv må trekkes inn i styringen og reguleringen av debattkulturen, ser ut til å være en sentral erfaring på tvers av nettsjangere og temaområder. Erkjennelsen av at deltakerne må slutte opp om spillereglene er ikke så merkelig. Stortinget ville neppe fungert som debattforum hvis representantene ikke støttet opp om og videreutviklet debattkulturen. Men på nettet er strukturene gjerne løsere og reglene ikke så eksplisitt formulert. Det gjør nok debattkulturen på nettet mer sårbar.

Kvalitet og debattkultur i den åpne netthøringen

Den åpne netthøringen i Vox Publica ble lansert 11. juli 2007, og varte til 31. august. Avslutningen sammenfalt med den formelle høringsfristen. Teksten i forslaget til

allmennkringkastingsplakat ble publisert i sin helhet i magasinet. For å få en mer oversiktlig presentasjon ble plakaten delt i fem deler, i tråd med hvordan teksten var oppdelt i forslaget. Hver del ble supplert med en introduksjon skrevet av redaksjonen. Figur 1 viser hvordan dette ble gjort med plakaten del 1 som eksempel. Figur 2 viser eksempel på leserkommentarer til samme artikkel. Hele debattopplegget ble presentert i en overordnet introduksjonsartikkel som også inkluderte lenker til de viktigste bakgrunnsdokumentene, som stortingsmeldingen «Kringkasting i en digital framtid». Debatten ble for øvrig til slutt oppsummert i en egen høringsuttalelse som ble sendt departementet (Vox Publica 2007b). Netthøringen ble omtalt i den påfølgende stortingsmeldingen om plakaten (St.meld. nr. 6 (2007–2008)). Et poeng fra høringen om distribusjon i nye nettverk ble referert særskilt i meldingen (s. 17). Plakaten ble endelig vedtatt i Stortinget 14. mars 2008.

The image is a screenshot of the Vox Publica website. At the top, there is a dark banner with the text 'vox publica' in white, and below it, 'MAGASIN OM DEMOKRATI OG YTRINGSFRIHET'. Below the banner is a navigation menu with links: 'Hjem', 'Aktuelt', 'Analyse', 'Allmenningen', 'Agora', and 'Arkiv'. Below the menu, there is a breadcrumb trail: 'Du er her: Hjem / Aktuelt / Hvordan kan NRK styrke demokratiet?' and a 'Skriv ut' link. The main content area features the article title 'Hvordan kan NRK styrke demokratiet?' with a sub-header '5 kommentarer »'. Below the title, it says 'Av Redaksjonen Vox Publica, 10. juli 2007'. The article text begins with 'NRK skal være uavhengig og balansert og jobbe for å styrke folks mulighet til å delta i demokratiske prosesser, foreslår regjeringen. Hva mener du?'. Below this is a graphic with a microphone icon and the text 'hva mener DU?'. To the right of the graphic, the text reads: 'NRK skal holde en høy etisk standard og journalistikken skal være balansert "over tid". NRK skal med sitt tilbud fremme offentlig debatt. Og NRK får som oppgave å avdekke kritikkverdige forhold og beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep fra myndigheter, private bedrifter eller andre.' To the right of the article text is a sidebar titled 'Del artikkelen:' with social media sharing options: Facebook, Twitter, Delicious, Blinklist, Digg, Technorati, Bloglines, Google Bookmarks, Feedster, and Live. At the bottom of the article, there is a section titled 'Hva mener du?' with the text: 'Hvordan kan NRK best bidra til å styrke demokratiet? Er NRKs journalistikk balansert? Hvor overbevist er du om NRKs uavhengighet? Hvilke grep kan tas for å styrke den? Bør NRK satse sterkere på å involvere publikum i sine debatter og journalistikk generelt? Er NRK åpen nok for publikum i dag?'

Figur 1. Eksempel på oppsett av artikkel som presenterer en av NRK-plakatens deler (Skjermbilde 13.12.09).

Figur 2. Eksempel på kommentarer til artikkel som presenterer en av NRK-plakatens deler (Skjerm bilde 13.12.09).

Muligheten for å kommentere selve forslaget ble supplert med i alt 14 redaksjonelle artikler relatert til plakaten. Ni av disse var debattartikler skrevet av inviterte bidragsyttere, som medieforskere og samfunnsdebattanter. Tre var aktuelle nyhetsartikler og reportasjer skrevet av redaksjonen, og to artikler som omhandlet den løpende debatten. Det kom inn i alt 62 leserkommentarer til plakaten og artiklene innen høringsfristen.³ 35 kommentarer var signert med fullt navn, 27 med psevdonym, fornavn eller lignende. Enkelte av delartiklene tiltrakk seg særlig mange kommentarer. Spesielt gjaldt det plakaten del 2, som redaksjonen hadde gitt overskriften «Bør NRK-lisensen videreføres?». Innen høringsfristen kom det 29 kommentarer her. Plakatens del 5 ble vinklet på spørsmålet om reklame på NRK, og her kom det 11 kommentarer. Noen av de øvrige plakatdelene og artiklene tiltrakk seg derimot få eller ingen kommentarer.

Reglene for deltakelse i debatten fulgte linjen Vox Publica har holdt seg til siden starten: kommentarer skrevet anonymt eller med psevdonym tillates, men det oppfordres til bruk av fullt navn. Reglene presenteres for øvrig slik på nettste-

det: «Vi har en lav terskel for hva vi tillater i kommentarer, men vi forbeholder oss retten til å fjerne kommentarer som inneholder rasistiske bemerkninger, personangrep eller trakassering eller åpenbart usaklige innslag.» Debatten ble altså styrt uten noen form for forhåndskontroll av innlegg, men heller ikke med bruk av mer avanserte systemer for brukermoderering. Ingen innkomne innlegg ble fjernet av redaksjonen.

Redaksjonens vinkling av de ulike sakene hadde trolig innvirkning på deltakelsen. Lisensfinansieringen er et både viktig og «evig» kontroversielt tema, så det var ikke overraskende at artikkelen som fokuserte på akkurat dette spørsmålet ble mest kommentert. Mer overraskende var det kanskje at så få ville diskutere nynorskandelen i NRK. Mange av sakene Vox Publica brakte om NRK-plakaten var drøftende, men likevel såpass konkrete at det var nok spørsmål å ta stilling til.

Bidragene til debatten i netthøringen kan diskuteres opp mot det operasjonaliserte offentlighetsidealet som foreskriver likhet for ulike deltakere og gjensidig krav om å lytte til andres innspill; åpenhet for ulike synspunkt og kapasitet til å behandle temaet på en tilfredsstillende måte; og en form der bidrag begrunnes og en forholder seg til hverandre på en redelig måte.

Det første kriteriet foreskriver en viss kontinuitet, og peker også på målet om at debatt skal munne ut i endrede standpunkt basert på det beste argumentets kraft. Vox Publica har eksistert siden november 2006, altså en relativt kort periode. Mange av de som fikk med seg NRK-høringen og oppsøkte Vox Publica ble trolig kjent med nettmagasinet – og hverandre som debattanter – for første gang. Da kan det også være vanskelig å forholde seg til andres argumenter og søke dialog om debatttemaene. Likevel kan en finne eksempler på at deltakerne forholder seg gjensidig til hverandres argumenter. Debatten om lisensfinansieringen viser dette. Signaturen EKH innledet debatten 11. juli kl. 07.52 med å gå inn for å videreføre lisensen: «... og den kan gjerne økes også, hvis det kan hindre ytterligere trivialisering av NRK sitt programtilbud.» Etter at flere debattanter hadde gått inn for å droppe lisensfinansieringen til fordel for å finansiere NRK over statsbudsjettet, skriver EKH 12. juli kl. 09.06: «Lisensen kan gjerne tas over skattedelen, det har jeg ikke noe imot. Poenget er at NRK må få et tilstrekkelig driftsbudsjett til å utgjøre et skikkelig alternativ til de fordummende reklamefinansierte kanalene.»

Det er også rimelig å si at det andre kriteriet for et operasjonalisert offentlighetsideal, «åpenhet for et mangfold av synspunkter», oppfylles. Dette kriteriet styres i stor grad av debattantene selv. Manglende åpenhet for ulike synspunkt kan for eksempel vises ved at debattanter slår ned på «avvikende» meninger. Men dette fant vi ikke eksempler på. Samtidig er nok ikke alle relevante synspunkter på spørsmålene som tas opp representert.

Man kan spørre seg om Vox Publica, med sitt seriøse preg og med et universitetsinstitutt som utgiver, tiltrekker seg et spesielt interessert, kanskje akademisk skolert eller «high-brow» publikum. Vi har ikke hatt mulighet for å undersøke brukernes eller debattdeltakernes bakgrunn nærmere, men mye tyder på at en slik

slutning er for enkel. Grunnen til at vi antar det, er at publikumet som besøkte Vox Publica i den aktuelle perioden fant fram til nettmagasinet på helt ulike måter. Noen kom via en omtale av høringen på forskning.no (en åpenbart akademisk orientert publikasjon), noen via en omtale på ba.no (en nettavis med bredt publikum), noen etter å ha søkt etter relevante begreper på søkemotorer, noen etter å ha lest om høringen på en spesialisert blogg. Samtlige vil raskt ha beveget seg fra én redaksjonell kontekst, eller ett sted i offentligheten, til en annen.

Kommentarenes form kan også ha med presentasjonen av NRK-høringen å gjøre. Både de enkelte artiklene og Vox Publica for øvrig må sies å ha et drøftende preg. Presentasjon og valg av temaer underbygger dette inntrykket. I tråd med Nærlands poeng, sitert ovenfor, om at drøftende saker henger sammen med en bedre debatt, skulle en kunne forvente at synspunkt i debatten ble begrunnet. Det varierer noe hvor flittige debattantene er med å begrunne synspunktene sine, selv om også dette kriteriet delvis kan sies å være oppfylt. Signaturen Trond skriver for eksempel i et innlegg 20. august kl. 13.39:

Jeg registrerer også at mange argumenterer med at vi må beholde lisensen fordi de selv er villige til å betale denne for å beholde en reklamefri kanal som de liker. Dette argumentet holder ikke vann, mener jeg. Hvis jeg liker noe, er det da rettferdig at alle skal tvinges til å være med på å betale for dette da, uavhengig av om de har interesse av det selv eller ikke? Med det digitale bakkenettet er det veldig enkelt å stenge ute dem som ikke betaler, så tyvtitting kunne enkelt blitt eliminert.

Den generelle innretningen til Vox Publica, den journalistiske vinklingen av de konkrete artiklene og nettmagasinet størrelse kan bidra til å forklare denne karakteren ved netthøringens debatt. I en analyse av lokalpolitisk debatt på nettet understreker Eli Skogerbø og Marte Winsvold (2008:41ff) at tema og kontekst kan bidra til å forklare et relativt høyt saklighetsnivå. De aller fleste kommentarene i NRK-høringen må kalles saklige. Meninger begrunnes, og framføres på en redelig måte. Det kan være at redaksjonens konkretisering av de enkelte delene av allmennkringkastingsplakaten bidro til at deltakerne holdt seg til saken. På den annen side var det en tendens til at deltakerne syntes å reagere direkte på redaksjonens overskrifter, og i mindre grad gikk inn i detaljene i departementets plakattekst.

Et siste moment gjelder kriteriet om dialog – at deltakerne forholder seg til hverandres argumenter på en redelig måte. Det beste eksemplet på dette kom i kommentarene til en artikkel av skribenten Øyvind Strømmen. Han konkluderer sin artikkel med at NRK har livets rett, men at lisensordningen er årsaken til folkelig frustrasjon med allmennkringkasteren (Strømmen 2007). I kommentarfeltet møtes artikkelforfatteren og kommentatoren Bjørn Stærk i en diskusjon i flere runder om lisensordningen, der begge tar seg god tid til å vurdere motpartens argumenter og begrunne sine egne. Dette gjør de blant annet ved å sitere deler av den andres innlegg, for så å analysere og argumentere mot dette.

Debatten mellom Strømmen og Stærk er et godt eksempel på hvordan deltakerne i den åpne netthøringen brydde seg om alt fra detaljene i reguleringen av

NRKs rammebetingelser til de helt store, prinsipielle spørsmålene allmennkringkastere står overfor. Og deltakerne gjorde det med en åpenhet for et mangfold av tema og innspill, med utstrakt bruk av begrunnelser, og med en dialogisk tilnærming.

Et operasjonalisert offentlighetsideal er nyttig for å vurdere kvaliteten på nettdebatter. Som ved studier av offentlig kommunikasjon utenfor internett er ikke poenget at alt skal leve opp til normene for god debatt. Kravene gjør oss imidlertid i stand til å evaluere den faktiske kommunikasjonen vi studerer. Samtidig er det viktig å være klar over at et slikt ideal ikke nødvendigvis passer like godt for alle typer kommunikasjon alltid. I vårt tilfelle kan enkelte deltakere for eksempel ha opplevd debatten rundt netthøringen mer som en tradisjonell høring der hver aktør hevder sitt syn som innspill i en politisk prosess. I så fall vil en muligens ikke være like innstilt på gjensidig lytting til andres synspunkt med mål om felles forståelse og enighet, som foreskrevet av et deliberativt ideal. Diskusjonen viser uansett at debatten knyttet til netthøringen hadde et innhold og en form som gjør den relevant for en videre offentlighet – den var altså ikke bare offentlig, men også for offentligheten.

Vox Publica representerer i denne sammenheng en tematisk smal og kvantitativt liten aktør. Slike fora flourer på nettet i svært ulike utførelser, i skyggen av de større aktørene. Eller, som det gjerne heter, «ett klikk unna». Uttrykket illustrerer en viktig forskjell mellom offentlighetens struktur før og etter internett. Også i en «analog» offentlighet forholder aktørene seg til hverandre, men i nettoffentligheten er den enkelte publisistiske enhet – nettavis, magasin, blogg, proff eller amatør – potensielt og ofte reelt direkte sammenkoblet via nettets struktur av hyperlenker. Vi kan snakke om et mer eller mindre bevisst samspill mellom aktører av ulik størrelse og med ulik tematisk bredde og dybde. Ved å følge lenker sluses publikum fram og tilbake mellom disse aktørene som bare er ett eller få klikk unna hverandre. Dette handler om offentlighetens struktur. Det interessante er hvilke funksjoner ulike typer nettaktører og -fora har i en slik struktur.

Internett og offentlighetens struktur

Metaforene kjerne og periferi, med sluser imellom, og et varselanlegg med sensorer, er nyttige for å forklare hvordan politiske beslutninger kan være legitime (Peters 1994:344ff; Habermas [1992] 1996:354ff). Begrepene kan også skape forståelse for hvordan ulike deler av den medierte offentligheten kan interagere og overlappe. I det politiske systemets kjerne finner vi utøvende, administrative og juridiske institusjoner, samt parlamentet med tilhørende praksiser. Utenfor kjernen ligger en indre periferi bestående av forsknings- og utdanningsinstitusjoner, samt profesjonelle organisasjoner. Den ytre periferien utgjøres av sivilsamfunnets organisasjoner – mer eller mindre organiserte interessegrupper fra trossamfunn til forfatterforeningen. For at en politisk beslutning skal være legitim, må den passere gjennom slusene til kjernen. For å komme så langt, er saken avhengig av menings-

og viljesdannelsesprosessene i periferien. Her kommer offentligheten inn i bildet. Den skal fungere som et varselanlegg med sensorer rettet mot sivilsamfunnet. Slik skal offentligheten plukke opp ytringer, og lede disse fra den ytre periferien mot kjernen.

Disse metaforene kan også brukes til å skille mellom ulike deler av den medierte offentligheten, altså beskrive måten et hele er sammenføydd av ulike smådelene på – dens struktur. Noen deler er orientert mot den ekstreme periferien. Disse delene må ha fininnstilte sensorer som kan plukke opp svake signaler. For eksempel kan lokal motstand mot byggingen av en ny avfallsplass bli plukket opp av nettbaserte medier som gir rom for dialog mellom aktivistene i en liten del av offentligheten. Hvis saken skal føres mot systemets kjerne, må den få gjennomslag i andre og større deler av offentligheten. Til denne oppgaven har gjerne radio, fjernsyn og aviser vært ansett som velegnede medier, siden de kan spre informasjon til mange samtidig. En slik forestilling gir ulike roller til ulike typer medier: Mens de internettbaserte legger til rette for dialog mellom få i den ytre periferien, tar de store, tradisjonelle elektroniske massemediene seg av distribusjonen til hele offentligheten (for eksempel Coleman og Gøtze 2001; Feenberg 2007).

Forestillingen er imidlertid i overkant forenklet. Snart 15 år etter at verdensveven ble etablert som en plattform for multimedialt innhold, er det lite formålstjenlig å operere med slike strenge skiller mellom ulike mediers plass i offentlighetens struktur. Aviser og kringkasting kan ikke utelukkende forstås som enveis spredning. Disse mediene har alltid integrert ulike former for toveiskommunikasjon – enten det gjelder leserbrev, telefoninnringing eller publikumsdeltakelse. I møte med digital teknologi utvikles disse mulighetene videre, særlig innen fjernsyn, og inkluderer mer eller mindre sofistikerte interaktive tjenester (for eksempel Enli 2007; McNair et al. 2003). Like viktig er det å moderere synet på nettmedier som utelukkende bestående av toveis dialog.

Informasjonsspredning er til stede i en rekke utbredte sjangere av nettsider. Det gjelder blant annet personlige hjemmesider og private og offentlige virksomheters nettsider. Begge typer har som hovedmål å distribuere et innhold fra en avsender til flest mulig anonyme mottakere. Det samme gjelder nettaviser. Selv om de inkluderer stadig nye former for brukergenerert innhold i tilknytning til sitt journalistiske tilbud, er fremdeles ideen bak knyttet til spredning av nyheter fra én avsender til flest mulig lesere. De langt fleste brukerne av nettaviser og andre nyhetsnettsteder forholder seg til innholdet på en slik måte. Det gjelder også for nettsted med et uttalt mål om å skape brukerdeltakelse, som Indymedia (Moe 2008).

Forholdet mellom avsender og mottaker er også det samme for nett-tv, selv om en kan styre sin individuelle bruk i større grad enn tilfellet tradisjonelt har vært med kringkastet tv. Bloggtjenester er et annet eksempel. Slike legger åpenbart til rette for dialogisk kommunikasjon. Det betyr ikke at de alltid brukes til det. De kan også tenkes brukt som mer eller mindre isolerte kanaler for person-

lige ytringer med lite håp eller ønske om gjensidig toveis kommunikasjon (jfr. Singer 2006:23; Hirzalla 2007). En interessant empirisk studie av lenkebruk i bloggspæren – med fokus på tilfeldig utvalgte blogger heller enn de mest populære – fant at «a majority of blogs link sparsely or not at all to other blogs» (Herring et al. 2005:1). Videre var få av lenkene gjengjeldt. «The blogosphere is partially connected and sporadically conversational», konkluderte forskerne bak undersøkelsen (Herring et al. 2005:1). Poenget er ikke å nedvurdere det innovative potensialet nettet gir til nye former for mediert kommunikasjon, eller for større deltakelse i offentligheten. Poenget er heller å problematisere forenkende modeller av offentlighetens struktur.

En nyansert forståelse av denne strukturen er nødvendig for å kunne vurdere hvordan ulike medieplattformer og kommunikasjonsformer sammen kan utgjøre en mest mulig velfungerende offentlighet. Som i diskusjoner om internetts innvirkning på demokratiet generelt, finner vi også her klare pessimistiske og optimistiske posisjoner. To nyere bøker av ledende amerikanske jurister, som begge forholder seg til deliberativ demokratiteori, kan representere de motstående synene, og også vise hva som står på spill med nettets inntog i offentligheten.

I boka *Republic.com 2.0* refererer Cass R. Sunstein (2007) til Nicholas Negropontes visjon om en nær framtid der alle har en «DailyMe» – en fullstendig personalisert sammensetning av informasjonskilder og alle former for kulturelt innhold. Sunstein mener denne profetien er langt fra ambisiøs nok (2007:4). Digitale medier gir nemlig mulighet til en filtrering av informasjon vi ikke tidligere har sett. Dette, mener Sunstein, kan få alvorlige konsekvenser for offentlighetens funksjoner. Når han skal beskrive hva som kreves av et velfungerende system som støtter frie ytringer, peker han på to kjernefunksjoner. For det første må folk flest utsettes for ytringer, meninger og perspektiv de ikke ville ha valgt selv. For det andre må de fleste borgerne dele en rekke opplevelser (Sunstein 2007:5–6). Sunsteins argument hviler på bevis for at grupper av likesinnede tenderer mot ekstreme posisjoner etter å ha diskutert seg imellom. Derfor er det avgjørende for demokratiet at borgerne møtes i deler av offentligheten der det finnes noen som er uenige (Sunstein 2003). Og, hevder Sunstein, selv om ulike former for internettkommunikasjon klart har sine positive sider i denne sammenheng, bidrar slik kommunikasjon ofte til en segmentering av offentligheten, med farlig fragmentering og ekstremisme som potensielt resultat.

Bloggere har hatt suksess med å bryte gjennom til den videre offentligheten med tidligere ignorerte meninger. Innimellom har de også bidratt med viktig kontroll av etablerte medier. Som Jay Rosen proklamerer: «In journalism classically understood, information flows from the press to the public. In the weblog world as it is coming to be understood, information flows from the public to the press» (Rosen 2004). Men Sunstein ser problematiske aspekt. Selv om bloggspæren øker den tilgjengelige informasjonsmengden og framviser alternative perspektiv, er særlig praksisen med lenker mellom blogger mindre oppmuntrende: Det lenkes oftest til likesinnede, med lite kvalitetskontroll. «For many people,

blunders, confusion, and extremism are highly likely, not in spite of the blogosphere but because of it» (Sunstein 2007:150). Derfor trenger vi også i en digital tidsalder et mediepolitisk system som opprettholder funksjonene til «the general interest intermediaries», altså store aviser og nasjonale kringkastere (Sunstein 2007).

Ferske studier av forholdet mellom blogglesing og politisk deltakelse i USA kan kaste ytterligere lys over problemstillingene Sunstein tar opp. Blogglesere er sterkt tilbøyelige til å være politisk aktive. Selv om det ikke kan hevdes med sikkerhet at det er blogglesingen som er årsak til dette, er det sannsynlig at det er en sammenheng mellom blogglesing og interessen for politisk deltakelse. På den annen side viser studier at venstreorienterte velgere i liten grad utsetter seg for høyreorienterte blogger, og vice versa (Farrell et al. 2008; Hargittai et al. 2008; Hindman 2009). Dette synes å støtte hypotesen om at nettoffentligheter skaper eller forsterker en ekkokammereffekt.

Yochai Benkler står for et klart mer optimistisk syn på internettets effekt på offentligheten. I *The Wealth of Networks* (2006) tar han for seg pessimister som Sunstein, og argumenterer for at ulike web-baserte tiltak bidrar til å forandre det demokratiske styresettet ved å legge til rette for en nettverksøffentlighet. Ifølge Benkler bruker ikke individer sin nyvunnete mulighet til å kontrollere informasjonsflyten til å isolere seg i homogene grupper. Han viser til flere studier av hvordan alt fra peer-to-peer nettverk til personlige blogger og grasrotsnyhetsformidlere har blitt benyttet, ofte i kombinasjoner, med vitaliserende resultat.

Særlig interessant i denne sammenheng er mekanismene for brukerstyrt moderering og strukturering. Slike mekanismer – som vi viste med eksempelet Slashdot – kan bidra til en helt nødvendig prioritering og sortering av mangfoldet av innspill. Når mekanismene fungerer, kan de bidra positivt til en slusing av relevante bidrag fra periferien mot det politiske systemets kjerne.

Slike mekanismer er, på linje med metoden for filtrering og syntetisering, avhengige av å kunne samle sammen små interessefellesskap, og å framheve visse nettsteder. Men de samme mekanismene gir også et kolossalt overskudd av ytringsmuligheter (Benkler 2006:271). Benklers konklusjon er nesten feirende i tonen:

The network allows all citizens to change their relationship to the public sphere. They no longer need be consumers and passive spectators. They can become creators and primary subjects. It is in this sense that the internet democratizes (2006:272).

Både Sunsteins pessimisme og Benklers optimisme må forstås i sammenheng med det eksisterende amerikanske mediasystemet og dets offentlighet. For Benkler ligger nettets potensial i dets muligheter til å utfordre dominansen til store, kommersielle mediekonglomerater. Benklers diskusjon lider under en noe unyansert beskrivelse av mediebrukerne: De har vært hovedsakelig passive mottakere som takket være internett kan se seg selv som bidragsytere i offentlig debatt og som deltakere på politiske arenaer (Benkler 2006:220). Som vi har argumentert for er det viktig å ikke overdrive forskjellene mellom tradisjonelle massemedier og ulike

former for internettkommunikasjon. Mediebruk er ikke passivitet – enten det dreier seg om ukeblad eller radioprogrammer.

Benklers konklusjon bygger på grundige diskusjoner av noen interessante case'er. Men som for eksempel Matthew Hindman (2009) har vist, er det gode grunner til å være varsom når man trekker slutninger om nettverks-offentlighetens faktiske tilstand: Brukernes oppmerksomhet gis også på nettet til noen få, store aktører. Graden av konsentrasjon er fremdeles høy, og ikke nødvendigvis nevneverdig lavere enn i mediehverdagen utenfor internett.

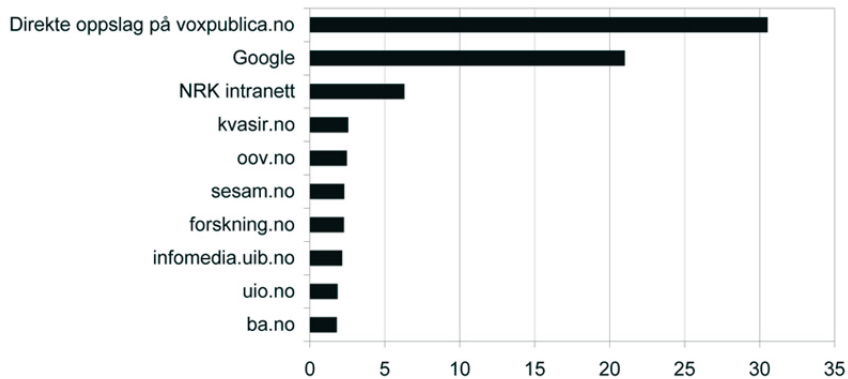
En viktig årsak til at vi finner tydelig motstående syn i diskusjonen om nettets demokratiske potensial, er altså mangelen på omfattende empiriske undersøkelser. I den grad for eksempel bloggers betydning for offentlig debatt er behandlet av forskere, er det i stor grad i konseptuelle eller spekulative diskusjoner. Det som finnes av empiriske studier er i all hovedsak basert på data fra engelskspråklige sammenhenger – helst USA (for eksempel Tremayne (red.) 2007). Både Sunstein og Benkler understreker at det trengs flere erfaringer for å kunne komme nærmere en bedre forståelse av nettoffentlighetens struktur, og konsekvensene for offentlighetens funksjoner.

Vi vil belyse problemstillingen med erfaringen fra Vox Publicas netthøring som eksempel. Da sikter vi ikke mot å kunne tilby generaliserbare svar. I stedet vil vi bidra med en detaljert diskusjon av et konkret forsøk som kan gi innsikt særlig i hvordan samspillet mellom små nettarenaer og store medieaktører arter seg i en konkret politisk sak.

Netthøringens plass i offentlighetens struktur

Redaksjonen ønsket selvsagt mest mulig oppmerksomhet om NRK-høringen. Hvis mange fikk høre om den, ville sannsynligheten for høy deltakelse øke. Derfor ble det sendt ut pressemelding til et stort antall medier, og utvalgte medier ble mer utførlig informert om opplegget. Til sammen førte dette til en hel del omtale, spesielt rundt lanseringen 11. juli. Inkludert en NTB-ANB-artikkel som ble brukt i svært mange nettaviser, ble høringen omtalt nærmere 40 ganger den første uken. Det var også de første dagene at deltakelsen var størst, målt i antall kommentarer.

Ser en nærmere på hvordan leserne fant fram til Vox Publica, framtrer et interessant bilde. Den første uken (11.–18. juli) kom 53 prosent av brukerne til magasinet via lenker på andre nettsted. 32 prosent kom direkte til magasinet ved å skrive inn adressen i nettleseren. Mange av disse kjente altså trolig til magasinet fra før. 15 prosent kom via treff i søkemotorer. Figur 3 viser hvor brukerne kom fra i løpet av hele perioden for den åpne netthøringen, 11. juli–31. august.

Figur 3. Topp ti trafikk-kilder for Vox Publica i perioden 11. juli–31. august 2007, i prosent (Vox Publica/Google Analytics)

Lesertallene er hentet fra Google Analytics, et verktøy for å analysere trafikk og brukeratferd på nettsteder. Programmet registrerer data om antall besøk, hvorfra brukerne kommer til nettstedet, hvor mange sider/artikler brukere besøker og hvor lenge hvert besøk varer i gjennomsnitt, antall sidevisninger hver enkelt artikkel har, hvilke søkeord som eventuelt er brukt for å finne artikkelen, og mye mer. Verktøyet leverer altså både gjennomsnittsdata for bruken av nettstedet og data om den enkelte artikkel.

Den høye andelen som fant NRK-høringen via lenker, demonstrerer et viktig poeng ved distribusjon på nettet. To nettsteder, ba.no og forskning.no, sendte alene 16 prosent av brukerne til Vox Publica den første uken. Disse to nettstedene skilte seg fra de fleste av de andre mediene som omtalte NRK-høringen på ett avgjørende punkt: De la en hyperlenke direkte til Vox Publica. Ba.no var for eksempel den eneste nettavisen som utstyrte NTB-ANB-artikkelen med en lenke. Denne ene lenken sluset 8 prosent av brukerne til Vox Publica denne uken. I denne sammenhengen synes det altså som at medieomtale er mye mer «verd» for et nettsted når omtalen inkluderer en lenke.

En slik lenking kan ha klare fordeler i et offentlighetsperspektiv. Den er et konkret eksempel på hvordan en sak gjennom koblinger mellom medieaktører kan gå fra mindre til større arenaer (eller omvendt). Slik kan en tenke seg at lenker representerer et verktøy når meninger skal sluses fra den ytre periferien mot samfunnets sentrum. Som vi har argumentert for, kan nettkommunikasjon brukes i hele denne prosessen: I ulike former er nettet tjenlig både for dialog mellom få, og for spredning til mange.

Lenkingens betydning for trafikk er allment kjent internasjonalt, men det har vært noe mindre oppmerksomhet om den i Norge. Én årsak er at de etablerte norske mediene var relativt tidlig ute med å satse på nettet, noe som «lærte opp» nor-

ske nettbrukere til å orientere seg på nettet via direkte oppslag på nettavisenes forsider. I land som USA kommer en stor og økende andel av leserne til nettavisene via lenker på blogger, søkemotorer, portaler og andre nettsted. I tråd med dette forsøker mediene å legge til rette for at nettbrukere skal legge lenker til dem. Denne dynamikken lå bak New York Times' avgjørelse om å droppe sin betalings-tjeneste TimesSelect høsten 2007. Avisen ble overbevist om at den økte trafikken den ville få ved å gjøre kommentarartikler og nettarkivet gratis, ville mer enn veie opp for tapet av betalende brukere via økt reklamesalg (Pérez-Peña 2007). Og lenker på blogger og andre nettsteder står sammen med trafikk fra søkemotorene for mye av denne økningen.

Siden Vox Publicas redaksjon var kjent med lenkeeffekten, gjorde den forsøk på å få noen av de større nettstedene til å omtale NRK-høringen – med lenke til Vox Publica. Særlig vekt ble lagt på å få NRK til å omtale og lenke til høringen. Flere framstøt overfor NRK førte imidlertid ikke til noen lenke, bare til én omtale i et radioprogram på P2 i august.

Etter at høringen var over, kritiserte Vox Publicas daværende ansvarlige redaktør Jostein Gripsrud NRKs håndtering av forespørselen i et innlegg i Aftenposten. Nei til omtale og lenking av NRK-høringen var uttrykk for NRK-ledelsens policy, argumenterte Gripsrud. Det var kringkastingssjef Bjerkaas selv som enkelt og effektivt saboterte et seriøst og nyskapende forsøk på bred og engasjert debatt om NRK, konkluderte han (Gripsrud 2007).

Hans-Tore Bjerkaas svarte på innlegget ved å vise til at det er «fritt frem for alle NRKs nettedaksjoner å lenke til Vox Publica ut fra en selvstendig redaksjonell vurdering» (Bjerkaas 2007). Men ingen av redaksjonene fant altså grunn til å lenke til NRK-høringen.

Den nye Grunnlovens paragraf 100 slår fast at «[d]et paaligger Statens Myn-digheder at lægge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig Samtale.» Dette er det såkalte infrastrukturkravet for ytringsfriheten som ble tatt inn i loven i tråd med Ytringsfrihetskommisjonens innstilling. En sentral måte staten kan innfri dette kravet på er ved å sørge for at en institusjon som NRK har levedyktige kår – finansiert på en måte som gjør den til et supplement til de markedsbaserte mediene. I en mediesituasjon der nettbaserte publikasjoner spiller en større og større rolle i offentligheten, gjelder det å ha en god forståelse av nettets særegne produksjons- og distribusjonsforhold når strukturen skal bedømmes.

Her kan eksemplet fra Vox Publicas netthøring være nyttig. Det kan hevdes at forskning.no og ba.no bidro til å styrke offentligheten ved å lenke til Vox Publica i sin omtale. NRK gjorde det ikke. Dette kan være utgangspunkt for en debatt om hvordan en allmennkringkaster kan utøve sitt særlige ansvar for offentlighetens struktur i framtiden. Bør det vurderes om særlige krav om å støtte opp om og dyrke fram ulike typer nettaktivitet, for eksempel ikke-kommersielle initiativer, skal stilles til NRK?

Graham Murdock er blant dem som har diskutert allmennkringkastingens strategi i en digital medieverden. Han har foreslått at allmennkringkasterne bør ha en

lederrolle i å knytte de offentlige kultur- og kunnskapsinstitusjonene tettere sammen på nettet. Digitaliseringen kan også løse et klassisk problem for disse kringkasterne, nemlig mangelen på publikumsdeltakelse (Murdock 2007). Et krav om å bidra til nettoffentlighetens struktur passer godt inn i en slik strategi. Allmennkringkastere bør rent allment jobbe for å rive ned stengsler og hindre som begrenser brukernes tilgang til medieinnhold. På nettet bygges slike hindre ved hjelp av tekniske løsninger og gjennom krav om betaling, men også ved enkle grep som utelatelse av lenker som peker ut over en gitt tilbyders nettside (Dahlberg 2005b).

I denne sammenheng bør det understrekes at det å distribuere «trafikk» – altså brukere – til andre nettstedet ved lenking, ikke behøver å bli sett på som et «tapsprosjekt». Utstrakt bruk av lenker til eksterne nettsteder ses av mange nettpublisister som en ekstra og viktig tjeneste å tilby brukerne. Mange kommersielle nettaviser, også norske, har slått inn på en slik linje. Lenking er et tilbud til interesserte brukere om mer informasjon, og fungerer også som dokumentasjon av kildemateriale. Det finnes likevel fortsatt nettaviser som er restriktive med å «sende brukerne vekk» med eksterne lenker. Hvor flertallet av mediene havner i dette spørsmålet, er ingen opplagt sak. Empiriske studier har imidlertid vist nedslående funn. I Martin Engebretsens (2006) analyse av skandinaviske nyhetssider på nettet fant han at syv av 95 artikler inkluderte eksterne lenker – og i fem av tilfellene var det snakk om kun én lenke. Han fant ingen lenker overhodet til alternative nyhetssider (Engebretsen 2006:11). Også amerikanske studier har identifisert en tydelig forskjell mellom uavhengige blogger og etablerte nyhetsaktørens praksiser – sistnevnte lenker kun i beskjeden grad utenfor sitt eget domene (Tsui 2008).

De siste par årene er det dukket opp tjenester som tar lenking mellom nettaviser og små nettsteder – som blogger – et steg videre. Amerikanske Technorati og svenske Twingly er eksempler. Disse tjenestene sporer opp hvilke bloggere og andre som lenker til en bestemt artikkel i en nettavis. Hvis nettavisen så bruker en slik tjeneste, vises navn på bloggen, overskrift og lenke i tilknytning til artikkelen. Dermed automatiseres et slags partnerskap mellom nettavis og bloggere. Potensielt kan begge ha nytte av dette. En nettavis oppmuntrer bloggere til å skrive om artikler den publiserer, for derigjennom å få flere brukere og mer oppmerksomhet. Bloggere får sjansen til å tiltrekke seg flere lesere via lenken som genereres i nettavisen. Slike mekanismer har også et potensial sett i forhold til offentlighetens ideelle funksjoner. De brukes til å få offentlighetens system av «varsellamper» bedre sammenkoblet – eller til å forbedre flyten mellom mindre dialogiske og større «kringkastende» deler av offentligheten. I den grad det bidrar til tydeligere og mer representative strømmer fra periferien av samfunnet mot det politiske maktsentrum, kan resultatet være en mer velfungerende offentlighet.

Også her er det behov for flere og mer omfattende empiriske studier for å se hvordan lenke- og lesermønstrene faktisk utvikler seg med slike verktøy. Som vi har vist, avhenger resultatet av hvordan det teknologiske potensialet faktisk utnyttes. Vårt eksempel illustrerer hvilke problemstillinger som oppstod i en konkret

situasjon i norsk sammenheng: Redaksjonelle vurderinger og organisatoriske strategier er helt sentrale for hvordan en bestemt aktør ter seg som en del av offentlighetens struktur.

Konklusjon

Med utgangspunkt i erfaringer med en «åpen netthøring» om styringen av NRK, har vi i denne artikkelen diskutert elementer ved nettoffentligheten knyttet til kvalitet og samspill mellom ulike fora for debatt. Vi har drøftet kriterier for god kommunikasjon, og vi har tatt for oss ulike faktorer som kan sies å være sentrale for utfallet. Disse faktorene er størrelsen på, tilretteleggelsen av og styringen med debattene. I den sammenheng har Vox Publicas netthøring illustrert et lite forum der konteksten bidro til å styre debatten på to nivåer: For det første har vi argumentert for at magasinet generelle innretning og profil bidro til en ryddig debatt, med innslag av dialog og hyppig og eksplisitt begrunnelse av påstander. For det andre har de enkelte artiklene trukket i samme retning.

Hvis vi vil forstå hvordan den medierte offentlighetens ulike deler kan spille sammen for å sluse saker fra samfunnets periferi mot maktens sentrum, må vi se på forbindelsene mellom ulike medier og kommunikasjonsformer. Forskjellige nettformer og -aktører må ses i sammenheng – også med tradisjonelle medier. Eksemplet fra Vox Publica viser hvordan et slikt samspill ikke alltid fungerer ideelt. Da ser vi heller ikke en utjevning mellom store og små aktører, slik internettoptimister har foreskrevet. Utfallet blir en heller begrenset flyt fra mindre arenaer til større, og en lite velfungerende struktur i offentligheten.

I nettets epoke er mulighetene for reelt mediemangfold større enn noen gang. Men eksemplet med Vox Publicas NRK-høring reiser nye spørsmål om mediernes rolle i å skape og vedlikeholde mangfoldet. Man kan frykte at de store nettmediene vil gjøre alt for å monopolisere kontakten med «sine» brukere. Slike tendenser kan observeres. Det finnes imidlertid et alternativ: Å ta posisjonen som et mest mulig åpent distribusjonsknutepunkt i en ny nettverksoffentlighet. En slik rolle ville passe særlig godt for en modernisert og nettilpasset, offentlig finansiert medieinstitusjon. Men også kommersielt baserte nettmedier kan fylle denne rollen på sin måte. Her kan mediernes organisasjoner spille en viktig rolle i å påvirke mediernes praksis

Olav Anders Øvrebø, universitetslektor
Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen
Epost: olav@oov.no

Hallvard Moe, førsteamanuensis
Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen
Epost: hallvard.moe@infomedia.uib.no

Referanser

- Albrecht, Steffen (2006): «Whose Voice is heard in Online Deliberation? A Study of Participation and Representation in Political Debates on the Internet», i *Information, Communication & Society*, årg. 9, nr. 1. S. 62–82.
- Baldersheim, Nanna (2009): «Er nettdebatten så ille som sitt rykte? Et forsvar av debatten på Dagbladet.no», i *Norsk medietidsskrift*, årg. 16, nr. 2. S. 180–187.
- Benkler, Yochai (2006): *The Wealth of Networks. How Social Production Transforms Markets and Freedom*. New Haven & London: Yale University Press.
- Bjerkaas, Hans-Tore (2007): «Samfunnsoppdraget – NRKs privilegium», i *Aftenposten*. <<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2025773.ece>> besøkt 12. februar 2009.
- Brady, John S. (2004): «No Contest? Assessing the Agonistic Critiques of Jürgen Habermas's Theory of the Public Sphere», i *Philosophy & Social Criticism*, årg. 30, nr. 3. S. 331–354.
- Chervel, Thierry (2007): «Let's Talk European», i *Vox Publica*. <<http://voxpública.no/2007/02/lets-talk-european>> besøkt 12. februar 2009.
- Coleman, Stephen og John Gøtze (2001): *Bowling Together: Online Public Engagement in Policy Deliberation*. London: Hansard Society.
- Dahlberg, Lincoln (2005a) «The Habermasian Public Sphere: Taking Difference Seriously?», i *Theory and Society*, årg. 34, nr. 2. S. 111–136.
- Dahlberg, Lincoln (2005b) «The Corporate Colonization of Online Attention and the Marginalization of Critical Communication», i *Journal of Communication Inquiry*, årg. 29, nr. 2. S. 160–180.
- Edwards, Arthur R. (2002): «The Moderator as an Emerging Democratic Intermediary: The Role of the Moderator in Internet Discussions about Public Issues», i *Information Polity*, årg. 7, nr. 1. S. 3–20.
- Engebretsen, Martin (2006): «Shallow and Static or Deep and Dynamic? Studying the State of Online Journalism in Scandinavia», i *Nordicom Review*, årg. 27, nr. 1. S. 3–16.
- Enli, Gunn Sara (2007): *The Participatory Turn in Broadcast Television. Institutional, editorial and textual challenges and strategies*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Farrell, Henry, Eric Lawrence og John Sides (2008): «Self-Segregation or Deliberation? Blog Readership, Participation, and Polarization in American Politics». Draft paper, SSRN. <<http://ssrn.com/abstract=1151490>> besøkt 12. februar 2009.
- Feenberg, Andrew (2007): «Et demokratisk Internett?», i B. Gentikow og E.G. Skogseth (red.): *Medier og demokrati*. Oslo: Scandinavian Academic Press/Spartacus. S. 209–229.
- Gentikow, Barbara (2009): «Offentlighet(er) som fenomen og begrep», i *Norsk medietidsskrift*, årg. 16, nr. 2. S. 167–177.
- Gillmor, Dan (2004): *We the Media*. Sebastopol, CA: O'Reilly Media.
- Graham, Todd (2008): «Needles in a Haystack: A New Approach for Identifying and Assessing Political Talk in Non-Political Discussion Forums», i *Javnost/The Public*, årg. 15, nr. 2. S. 17–36.
- Gripsrud, Jostein (2007): «Hva er NRK?», i *Aftenposten*.

- <<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2008345.ece>> besøkt 12. februar 2009.
- Habermas, Jürgen ([1992] 1996): *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Hargittai, Eszter, Jason Gallo og Matthew Kane (2008): «Cross-ideological Discussions among Conservative and Liberal Bloggers», i *Public Choice*, årg. 134, nr. 1–2. S. 67–86.
- Herring, Susan C. et al. (2005): «Conversations in the Blogosphere: An Analysis 'From the Bottom up'», i *Proceedings from the Thirtieth-Eighth Hawaii'i Conference on System Sciences*. Los Alamitos: IEEE Press.
- Hindman, Matthew (2009): *The Myth of Digital Democracy*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Hirzalla, Fadi (2007): «Review Essay: The Internet and Democracy: Participation, Citizens and Politics», i *Javnost/The Public*, årg. 14, nr. 2. S. 83–96.
- Hjelseth, Arve (2009): «Internett – folkets redskap mot kulturradikalismen?», i *Samtiden*, nr. 3. S. 88–102.
- Ilhlebæk, Karoline Andrea og Espen Ytreberg (2009): «Moderering av digital publikumsdeltagelse: Idealer, praksiser og dilemmaer», i *Norsk medietidsskrift*, årg. 16, nr. 1. S. 48–65.
- Jensen, Jakob Linaa (2003): «Public Spheres on the Internet: Anarchic or Government-Sponsored – A Comparison», i *Scandinavian Political Studies*, årg. 26, nr. 4. S. 349–374.
- Keen, Andrew (2007): *The Cult of the Amateur. How Today's Internet is Killing our Culture*. New York: Doubleday.
- Kline, David og Dan Burstein (2005): *Blog! How the Newest Media Revolution is Changing Politics, Business and Culture*. New York: CDS Books.
- McNair, Brian, Matthew Hibberd og Philip Schlesinger (2003): *Mediated Access: Broadcasting and Democratic Participation*. Luton: University of Luton Press.
- Moe, Hallvard (2008): «Dissemination and Dialogue in the Public Sphere: A Case for Public Service Media Online», i *Media, Culture & Society*, årg. 30, nr. 3. S. 319–336.
- Murdock, Graham (2007): «Å bygge den digitale allmenningen. Offentlig kringkasting i Internettalderen», i B. Gentikow og E.G. Skogseth (red.): *Medier og demokrati*. Oslo: Spartacus. S. 247–268.
- Nærland, Mina Hauge (2007): «Opprøret mot elitene», i *Vox Publica*.
<http://voxpública.no/2007/02/oppr%c3%b8ret-mot-elitene/> besøkt 12. februar 2009.
- Omdahl, Jan (2008): «Må journalister beskyttes mot seg selv?», i *Dagbladet.no*. <<http://www.dagbladet.no/kultur/2008/10/30/552118.html>> besøkt 12. februar 2009.
- Pérez-Peña, Richard (2007): «Times to Stop Charging for Parts of Its Web Site», i *New York Times*. <http://www.nytimes.com/2007/09/18/business/media/18times.html?_r=1&hp&oref=slogin> besøkt 12. februar 2009.
- Peters, Bernhard (1994): «Der Sinn von Öffentlichkeit», i *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*. Sonderheft 34. S. 42–77.
- Rosen, Jay (2004): «The Weblog: An Extremely Democratic Form in Journalism», i *PressThink*. <http://journalism.nyu.edu/pubzone/weblogs/pressthink/2004/03/08/weblog_demos.html> besøkt 12. februar 2009.

- Shirky, Clay (2008): *Here comes Everybody. The power of organizing without organizations*. London: Penguin Books.
- Singer, Jane B. (2006): «Journalists and News Bloggers: Complements, Contradictions, and Challenges», i A. Bruns og J. Jacobs (red.): *Uses of Blogs*. New York: Peter Lang. S. 23–32.
- Skogerbø, Eli og Marte Winsvold (2008): «Nettet som debattarena», i G.S. Enli og E. Skogerbø (red.): *Digitale dilemmaer. Nye medieformer, nye utfordringer*. Oslo: Gyldendal Akademisk. S. 39–61.
- Strømmen, Øyvind (2007): «Kari og Kurt og meg», i *Vox Publica*. <<http://voxpública.no/2007/08/kari-og-kurt-og-meg/>> besøkt 12. februar 2009.
- Sunstein, Cass R. (2003): *Why Societies Need Dissent*. Cambridge: Harvard University Press.
- Sunstein, Cass R. (2007): *Republic.com 2.0*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- St.meld. nr. 30 (2006–2007) *Kringkasting i en digital fremtid*.
- St.meld. nr. 6 (2007–2008): *NRK-plakaten*. «Noe for alle. Alltid».
- Thoresen, Jan (2007): «Du gjør journalistikken vår bedre», i *Dagbladet.no*. <<http://www.dagbladet.no/kultur/2007/03/09/494498.html>> besøkt 12. februar 2009.
- Tremayne, Mark (red.) (2007). *Blogging, Citizenship and the Future of Media*. London: Routledge.
- Tsui, Lokman (2008): «The Hyperlink in Newspapers and Blogs», i J. Turow og L. Tsui (red.): *The Hyperlinked Society: Questioning Connections in the Digital Age*. Ann Arbor: The University of Michigan Press. S. 70–85.
- Vox Publica (2007a): «Åpen netthøring om NRKs framtid», i *Vox Publica*. <<http://voxpública.no/2007/07/apen-netth%C3%B8ring-om-nrks-framtid>> besøkt 12. februar 2009.
- Vox Publica (2007b): «Åpen netthøring om NRK: Rapport fra et eksperiment, høringsuttalelse», i *Vox Publica*. <<http://voxpública.no/2007/09/apen-netth%C3%B8ring-om-nrks-framtid-rapport-fra-et-eksperiment>> besøkt 12. februar 2009.
- Wessler, Hartmut (2008): «Investigating Deliberativeness Comparatively», i *Political Communication*, årg. 25, nr. 1. S. 1–22.
- Wright, Scott og John Street (2007): «Democracy, Deliberation and Design: The Case of Online Discussion Forums», i *New Media & Society*, årg. 9, nr. 5. S. 849–869.
- Øgrim, Helge (2007): «Nettdebatter», i *Dagbladet.no/Helge Øgrims blogg*. <<http://www.dagbladet.no/weblogg/blog.php/hogrim/post/18286>> besøkt 12. februar 2009.
- Øy, Nils E. (2007): «Nettdebatter blir redigert», i *Aftenposten*. <<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article1752109.ece>> besøkt 12. februar 2009.
- Aabø, Jarle (2007): «Redaktørens verbale vold», i *Aftenposten*. <<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article1741553.ece>> besøkt 12. februar 2009.

Noter

- 1 Forfatterne har ulike roller i Vox Publica og den aktuelle netthøringen. Øvrebø har vært redaktør for nettmagasinet siden oppstarten. I den egenskap var han både initia-

tivtaker og bidragsyter til netthøringen. Moe bidro til netthøringen, og hadde også tidligere skrevet for Vox Publica. Han har for øvrig forsket på den politiske styringen av NRK. Forfatterne ønsker å takke de to anonyme fagfellene for inspirerende og gode kommentarer.

- 2 Barbara Gentikows (2009) kommentarspalte i fjorårets *Norsk medietidsskrift* gir et ferskt eksempel på diskusjon også av andre offentlighetsteorier.
- 3 Kommentarmuligheten ble opprettholdt også etter høringsfristen, og det har kommet kommentarer til artiklene i etterkant.